ResearchGate

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: https://www.researchgate.net/publication/281234237

Sakarya'da Ortaokul Ve Lise Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı

Article · January 2015

DOI: 10.7827/TurkishStudies.8286

CITATIONS
4

READS
1,409

1 author:

Hasan Hüseyin Taylan
Sakarya University
41 PUBLICATIONS **49** CITATIONS

SEE PROFILE

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

Uluslararası Göç ve Çocuklar Kongresi View project

Doktora Tezi View project

All content following this page was uploaded by Hasan Hüseyin Taylan on 17 November 2016.

The user has requested enhancement of the downloaded file.

Turkish Studies
International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015, p. 855-874
DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8286
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

SAKARYA'DA ORTAOKUL VE LİSE ÖĞRENCİLERİNDE İNTERNET BAĞIMLILIĞI*

*Hasan H. TAYLAN***

*Metin IŞIK****

ÖZET

1990'lardan itibaren bireylerin yaşamlarına ve gündemlerine giren internet, gün geçtikçe kullanıcılarını kendine bağlayan bir araç konumuna geçmektedir. Bugün internet kullanımı, hem dünyada hem de Türkiye'de devasa boyutlara ulaşmıştır. Dünya'da ve Türkiye'de yapılan birçok araştırmada interneti en çok çocukların ve gençlerin kullandığı saptanmıştır. İnternet kullanım sürelerinin artmasıyla birlikte zamanla özellikle çocukların ve gençlerin internete bağımlı hale geldikleri son dönemlerin önemli konuları arasında yer almaktadır.

Sakarya'da Ortaokul ve Lise Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı adını taşıyan çalışmada, ortaokul ve liselerde öğrenim gören öğrencilerin (çocuk ve gençlerin) internet kullanım alışkanlıkları ve internet bağımlılık düzeyleri konu edinmektedir.

Bu kapsamda 2013 yılı Nisan ve Mayıs aylarında Sakarya'da 229 ortaokul ve 190 lise toplam 419 kız ve erkek öğrenciye, yüz yüze görüşme yoluyla *İnternet Bağımlılığı Ölçeği* de içeren soru formu uygulanmıştır. Ölçeğin güvenirlik katsayısı .95,8 olarak bulunmuştur. Alan taraması (Survey) yoluyla elde edilen verilerin analiz ve yorumlanmasıyla şu bulgulara ulaşılmıştır:

Öğrencilerin yüzde 82'sinin evinde internet bağlantısı vardır. Öğrenciler, çoğunlukla internete evden ve cep telefonlarından bağlanmaktadırlar. Öğrencilerin yüzde 93,8'i interneti her gün kullandığı görülmektedir. Yüzde 69'u günlük 1 ile 3 saat arası internete bağlanmaktadır. Günde ortalama 3 06 saat internet kullanmakta; 2 45 saat Facebook, Twitter vb. sosyal medyaya bağlanmakta ve 2 16 saat çevrimdışı ve çevrimiçi oyun oynamaktadırlar.

Sakarya'da ortaokul ve lise öğrencilerinin *üçte iki*lik kısmı, normal internet kullanıcısıdır. Öğrencilerin *üçte biri* ise internet bağımlısı (%4,1) ve internet bağımlılık risk (%28,5) sınırındadır. Erkekler (%38,2), kızlara (%27,2) göre daha fazla internet bağımlılığı riski taşımaktadırlar. Ortaokul öğrencileri (%36), lise (%28,5) öğrencilerinden hem daha fazla

---

* **Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.**

** Yrd. Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, Sosyal Hizmet Bölümü, El-mek: htaylan@sakarya.edu.tr

*** Prof. Dr., Sakarya Üniversitesi, İletişim Fakültesi, El-mek: imetin@sakarya.edu.tr

internet bağımlısıdır hem de daha fazla internet bağımlılığı riski taşımaktadır.

İnternet bağımlılığını, internet kullanım süresi, çevrimiçi-çevrimdışı interaktif oyun oynama süresi ve Facebook kullanımının etkilediği (artırdığı) tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İnternet Kullanım Alışkanlıkları; İnternet Bağımlılığı; İnternet Bağımlılığını Etkileyen Faktörler

INTERNET ADDICTION AMONG SECONDARY SCHOOL AND HIGH SCHOOL STUDENTS IN SAKARYA

STRUCTURED ABSTRACT

Introduction

Ever since internet entered into users' lives it has been attracting them. The number of its users has been increasing substantially. It has been revealed through many studies that especially the children and young people use it. As a result of frequent using they become addicted to it.

In this study secondary and high school students' usage habits and addiction levels are focused as the main topics.

The main purpose of this article is find out internet usage habits and internet addiction levels of secondary and high school students and factors which affects that addictions. In this context, this study aims to:

a) Investigate of internet usage habits which includes the frequency and duration of internet usage,

b) Reveal and profile of the internet addiction levels of students, also, comparison internet addiction levels of secondary and high school students,

c) Investigation of socio-demographic variables which affects addiction levels of secondary and high school students.

Since the second half of the 1990s, internet involved the lives of the individuals, day by day, internet offers a framework that connects itself to users. Today usage of the Internet is reaching gigantic proportions both in Turkey and in the world. According to a research conducted in 2011; there are 2.110.765.810 (around 2 billion) internet users in the world; and again according the same research there are about 35 million Internet users in Turkey. In the year of 2014 this numbers has increased rapidly. According to the data of 2014, there are about 2.8 billion Internet users in the world and there are about 37,7 million internet users in Turkey. Internet is a tool which used by the nearly half of the Turkey's population and it is inevitable to investigate this tool as a social phenomenon.

Methodology

This study, investigates to internet usage habits and levels of addiction to internet of university students. It is a descriptive and

exploratory research is based on the survey. In the study, questions and hypotheses which bases from the main problem and goal of the research, will investigate by determined set of scales for resolution. The data obtained for investigation will be analyzed with statistical techniques and the results will be interpreted.

Today, the Internet holds an important place in the lives of young people, this condition has caused to internet addiction. Especially the youngsters which intensely use internet, affected by this media and this affection is the basic problem of the research. In this context, it is planned to seek to answer the following questions for the solution of the research problem:

a) How often do secondary and high school students use the internet in their daily lives?

b) Are secondary and high school students internet addicts?

c) What are the factors associated with Internet addiction?

Based on the Internet Addiction Scale; in order to deepen the research (for the purpose of testing) hypotheses will be established.

H1: The time spent on the internet is an effective factor over the internet addiction of students. "If the time spent on the internet increases, then internet addiction increases too."

H2: The time when spent playing online or offline games is an effective factor over the internet addiction. "If amount of time spent playing interactive games increase, then internet addiction increases too."

H3: As an effective and popular social media tool, Facebook is effective over the students' internet addiction. "Those who use Facebook are likely to be more addictive to the internet."

Research population consists of students from secondary and high schools which affiliated to Sakarya Provincial Directorate of National Education. The sample is determined according to the stratified sampling technique (according to socioeconomic status, gender, quota of school type) and the level of representation of the universe. Population (total number of secondary and high schools) assumed to be 114,993, and according to % 95 confidence level and %0.05 sampling error, sample size was determined to be 383. However, a total of 450 surveys were done considered that the margin of error and defective surveys.

The survey which applied to 419 students, consists three parts. The first part consists of questions about students' media and the internet usage habits. The second part consist *Internet Addiction Scale*, in order to measure the level of internet addiction. The third and final section of the survey consist the questions about socio-demographic characteristics of students.

Findings

419 male and female students, in 229 secondary and 190 high schools, were face to face interviewed using internet addiction scale

questioner in April and May 2013. Reliability coefficient value is 95,8. Founding of the surveys is as below;

82 percent of the students have internet connection at home. Most of the time they connect to the internet through their mobile phones when they are away from home. 93,8 percent of them use the internet every day. 69 percent of them stay connected 1 to 3 hours per day. Each of them connect to the internet average 3 06 hours per day. They connect to social media like Twitter and Facebook average 2 45 hours per day. They connect to the internet to play games average 2 16 hours per day.

4,1% of the students are internet addicted in Sakarya. 28,5 percent has internet addiction risk. 2 in every 3 students are normal internet users. 1 in every 3 students are internet addicted or on its edge. Male students have more internet addiction risk than female students respectively by 38,2 percent and 27,2 percent. Secondary school students have more internet addiction risk than high school students respectively by 36 percent and 28,5 percent.

Multiple regression analysis performed for the answer, *What are the factors affecting Internet addiction?* and, *Is the spent time on the internet effective on the internet addiction?* questions and make the order of other factors effective on the internet addiction. According to this:

Between time spent on the internet and internet addiction, and between the time spent to the interactive games and the time spent on the Facebook have moderate a linear relationship. The time spent on the internet, online-offline interactive game playing time, and using Facebook are effective (increases) on the internet addiction. The most effective factor is the time spent on the internet, second most effective factor is online-offline interactive games and the third most effective factor is the Facebook use.

The main findings and conclusions reached as a result; for young people, Internet has become an integral part and central communication tool in everyday life. .1 in every 3 young people are internet addicts or on its edge. Problematic uses of the Internet and internet addiction have been identified as one of the today's most important social problem. Therefore, as parents; as educators; as academics; as politicians; as civil society or As simple citizens who are anxious about the future of country all of us have responsibilities and tasks for the solution of this problem.

Key Words: Internet usage habits, Internet addiction, Factors of internet addiction.

Giriş

1990'ların ikinci yarısından itibaren bireylerin yaşamlarına ve gündemlerine giren internet, gün geçtikçe kullanıcılarını kendine bağlayan bir araç konumundadır. Bugün internet kullanımı, hem dünyada hem de Türkiye'de devasa boyutlara ulaşmaktadır. Internet World Stats'ın (http://www.internetworldstats.com/stats.htm) verilerine göre 2000 yılında dünyada 300 milyon civarında internet kullanıcısı varken; 2009 yılında internet kullanıcısı 1,5 milyara ulaşmış; 2014 yıl ortası verilerine göre ise dünyada internet kullanıcısı 3 milyarı geçmiştir.

Ülkemizde de internet kullanımı giderek yaygınlaşmaktadır. Örneğin Türkiye'de 2001 yılında internet kullanım oranı %1.71 iken; bu oran 2005 yılında %13.9'a çıkmıştır (Özcan, 2004). 2009 yılında 26 milyon 500 bin internet kullanıcısına ulaşmıştır. 2014 yılı itibariyle de Türkiye'de internet kullanıcısı 45 milyonu geçmiştir. Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) 2014 Yılı Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanımı Araştırması Sonuçlarına göre ailelerin %60'ı (2007 yılında %19'du) internete erişim olanağına sahiptir. 2014 yılı TÜİK verilerine göre internet kullanan bireylerin oranı %53,8'dir.

İnternet kullanıcılarının önemli bir kısmı ise sosyal ağ siteleri ya da sosyal paylaşım siteleri de denilen sosyal medya kullanıcılarından oluşmaktadır. Örneğin 2013 yılsonu verilerine göre bir sosyal ağ sitesi olan Facebook'un dünyada yaklaşık 1,1 milyar civarında kayıtlı kullanıcısı varken; Türkiye'de 37,8 milyon kayıtlı kullanıcısı vardır. Buna göre, Türkiye internet kullanmada dünyada 18. sıradayken; Facebook gibi sosyal medya sitesini takip etmede dünyada 7. sıradadır (www.wikipedia.com; www.internetworldstats.com). Bu da gösteriyor ki, Türkiye'de internet kullananların büyük bir kısmı aynı zamanda sosyal medya kullanıcısıdır. Sosyal medya kullanmada dünyada bu kadar önde olmanın nedenleri kuşkusuz araştırılması gereken sosyolojik bir olgu olması bir yana bırakılırsa; nüfusun neredeyse yarısının kullandığı bir aracın, araştırılması gereken toplumsal bir olgu olduğu kaçınılmazdır. Bilindiği üzere internetin ortaya çıkması ve yaygınlaşmasıyla birlikte değişik toplumsal grup ve kategorilerin internet kullanımı üzerine gerek dünyada, gerekse ülkemizde birtakım bilimsel çalışmalar yapılmıştır.

İletişim çağı olarak da nitelenen günümüzde internetin kullanımının, öneminin ve etkinliğinin artması, bir dizi yeni sorunları da beraberinde getirmiştir. Gündelik yaşamlarının ayrılmaz bir parçası haline gelen internet, özellikle çocuklar ve gençler için birtakım riskler taşımaktadır. Son dönemlerde internet kullanımı için en çok üzerinde durulan risk, internetin aşırı kullanımıdır. İnternetin aşırı kullanımı farklı kavramlarla tanımlanmaktadır: "İnternet bağımlılığı" ve "problemli internet kullanımı" bu kullanımların en yaygınlarındandır. Çalışmada, internet bağımlılığı kavramı tercih edilmiştir.

Gençlerin internet kullanımıyla ilgili olası risklerin en büyüklerinden olan internet bağımlılığının bilimsel verilerle ortaya konulması; riskin önlenmesi, müdahale edilmesi ve riske karşı gençlerin korunması açısından önem arz etmektedir. Bu bağlamda *Sakarya'da Ortaokul ve Lise Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı* adı taşıyan bu çalışma, ortaokul ve liselerde öğrenim gören öğrencilerin interneti kullanma alışkanlıklarını ve bağımlılık düzeylerini konu edinmektedir. Çalışma kapsamında öncelikli olarak öğrencilerin interneti kullanma pratikleri ortaya konulacak, ardından öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri tespit edilecektir.

İnternet bağımlılığını belirlemek için Young (1996; 1998; 2004) tarafından tanımı konulan ve Türkiye'de Horzum ve Ayas tarafından Türkçe olarak geliştirilen *İnternet Bağımlılığı Ölçeği* kullanılacaktır. Ayrıca öğrencilerin internet bağımlılığının ölçülmesi, sadece internet kullanma pratiğiyle sınırlandırılacaktır. Bilgisayar kullanımı, cep telefonu kullanımı, çevrimdışı (offline) ya da çevrimiçi (online) bilgisayar oyunu oynama gibi daha geniş teknoloji kullanım ve bağımlılığı araştırmanın kapsamı dışındadır.

1. İnternet Bağımlılığı ve İnternet Bağımlılığıyla İlgili Araştırmaların Bulguları

İnternet ve Tarihçesi

İnternet, birden çok bilgisayarı ağlar aracılığıyla birleştiren (Castells, 2008: 463); bilgisayar aracılığıyla geniş bir sanal cemaatler yelpazesi oluşturan ve küresel araçsal ağlarla dünyayı birleştiren (Castells, 2008: 52); dünya üzerindeki bilgisayarların birbirleriyle iletişimine belirli elektronik dil ve kurallar çerçevesinde imkân veren "çok yönlü" (İnan, 2010) bir bilgi ve iletişim teknolojisi aracıdır. Bir başka deyişle internet, dünyanın farklı coğrafi mekânlarında bilgisayarların

birbirlerine bağlanarak oluşturdukları ve milyonlarca kullanıcının aynı anda veya farklı zamanlarda kullandığı bir iletişim ağı veya ağlar ağı olarak tanımlanmaktadır (Yalçın, 2003).

İnternetin kökleri, askeri strateji, bilimsel gelişmeler ve teknolojik girişimciliğin bileşimlerinde bulunabilir. İnternet'in ortaya çıkışı, *ilk başta* ABD Savunma Bakanlığı İleri Araştırma Projeleri Kurumu'nun (Advanced Research Projects Ageney - ARPA) 1950'lerdeki çalışmalarına dayanır. Sonrasında 1960'ların sonunda ülkenin önde gelen dört üniversitesinin ABD Savunma Bakanlığı'nın izni dâhilinde ARPANET adıyla bu iletişim teknolojisini kullanımıyla ve bu kullanımını geliştirmesiyle önemli bir bilgisayar ağı oluşmuş oldu. Zamanla özellikle 1980'ler ve sonrasında merak, teknolojik girişimcilik ve bilimsel gelişmelerle internet gelişti, yaygınlaştı ve sivilleşti (Castells, 2008: 58-62).

Türkiye'de de dünyadaki gelişimine benzer biçimde internet, üniversiteler üzerinden gelişmiş ve yaygınlaşmıştır. Türkiye'ye internet teknolojisi ilk olarak 1991 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi ile Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) işbirliğiyle DPT Projesi kapsamında başlayan çalışmalar sonucunda 12 Nisan 1993 tarihinde başlamıştır. 1994 yılından itibaren kurumlara ve firmalara internet hesapları verilmeye başlamasıyla birlikte Ege Üniversitesi (1994), Bilkent Üniversitesi (1995), Boğaziçi Üniversitesi (1996), İTÜ (1996) bağlantıları gerçekleştirilmiştir (İçel, 1998: 415). Bu nedenle 12 Nisan 1993 tarihi Türkiye'de internetin doğum günü olarak kabul edilmektedir (Işık, 2007: 12).

İnternet Bağımlılığı Kavramı

Bağımlılık denildiği zaman genellikle ilk olarak akla alkol ve madde bağımlılığı gelmektedir (Alaçam, 2012: 6). Fakat kumar, seks, alışveriş ve teknolojik bağımlılıklar da söz konusudur. Teknolojik bağımlılıklar da kendi içerisinde televizyon bağımlılığı, bilgisayar bağımlılığı, internet bağımlılığı, çevrimiçi/çevrimdışı oyun bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığı alt türlerinde ele alınabilmektedir.

İlk olarak İngiltere'de 1991 yılında Shotton, bilgisayar bağımlılığı ve 1996 yılında Griffiths teknoloji bağımlılığı eğilimleri üzerine çalışmalar yapmıştır (Young, 2004). Bu çalışmalardan sonra "İnternet bağımlılığı" kavramı litaratüre ilk kez, I. Goldberg'in 1996 yılında göndermiş olduğu şaka amaçlı bir maille girmiştir (Goldberg, 1996/1998). İnternet bağımlılığı (internet addiction) kavramı yanında aynı ya da yakın bir olguya işaret eden bazı yakın kullanımlar da literatürde mevcuttur. Bunlar "problemli internet kullanımı" (problematic internet use)" (Block, 2007; Ceyhan ve Ceyhan, 2009); "internet bağımlılığı bozukluğu (internet addiction disorder)" (Alaçam, 2012: 5); "internet bağımlılığı (internet dependency)" (Scherer, 1997); "kompulsif internet kullanımı (compulsive internet use)" (Greenfield, 1999) ve "patolojik internet kullanımı (pathological internet use)" (Morahan-Martin ve Schumacher, 2000) şeklinde sıralanabilir.

İnternet bağımlılığı konusunda ilk çalışmalar yürüten Young (1996; 1999; 2004) olmuştur. Young (1996) DSM-IV'ün "patolojik kumar oynama" tanı ölçütlerinden uyarladığı göstergeler doğrultusunda, internet bağımlılığıyla ilgili klinik vakalar bildirmeye başlamıştır.

Young dışında internet bağımlılığı ile ilgili temel çalışmalara önce dünyada sonrasında ise Türkiye'de olmak üzere aşağıda yer verilmiştir.

İnternet Bağımlılığıyla İlgili Araştırmalar

Pratelli, Browne ve Jonhson (1999) internet bağımlılığı üzerine yaptıkları bir araştırmada bazı bireylerin takıntı benzeri karakteristiklerinin internet ve bilgisayar kullanımları ile ilgili olduğunu tespit etmişler ve ayrıca bu kişilerin yüz yüze etkileşimden ziyade çevrimiçi etkileşimi tercih ettiklerini tespit etmişlerdir.

Anderson (2001) çalışmasında DSM-IV (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders-Fourth Edition) madde bağımlılığının teşhisi için açıkladığı 7 maddeyi şu şekilde belirtmiştir. **a**- müsahama, tolerans, **b**- tekrar isteği, planlandığından daha fazla kullanım, **d**-madde kullanımını kontrol etme veya azaltmada istek veya başarısız teşebbüs, elde etmede, kullanmada ve yeniden elde etmede fazla zaman harcama, **e**- sosyal, mesleki ve eğlence aktivitelerinde madde kullanımından dolayı azalma, **f**- madde kullanımı olumsuz etkilerine rağmen devam etmesi. Bağımlılığın teşhisi için 12 ay boyunca bu maddelerden 3 veya daha fazlasının görülmesi kişinin bağımlı olduğunu göstermektedir. Anderson çalışmasında bu 7 soruya çok benzeyen ve yanıtları evet/hayır şeklinde olan internet bağımlılığı ile ilgili bir anket hazırlamış ve 1078 internet kullanıcısına uygulamıştır. Sonuçlara göre internet kullanıcılarının %9.8'i bu anketteki soruların 3 veya daha fazlasına evet yanıtını vermiştir. Erkeklerin bayanlara göre daha fazla bağımlılık gösterdikleri de ayrıca tespit edilmiştir.

Shaojing'in (2004) *Kullanımlar ve Bağımlılık Modeli* çerçevesinde yaptığı araştırmada 4 hipotez ve 4 araştırma sorusu analiz etmiştir. Özellikle internete maruz kalma ile internet öz yeterliliği arasında pozitif, internet maruz kalma ve internet kaygısı arasında negatif bir ilişki bulmuştur. Keza, internet kullanım motivasyonu, kişisel eğilimler ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkiye ve internet bağımlılığı ile internet kullanım motivasyonları arasındaki ilişkiye aracılık eder. Dahası, bireylerin tipik internet kullanımı ve motivasyonları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Son olarak internet kullanım ve bağımlılık modeli hiyerarşik regresyon analizi tarafından desteklenmiştir (Shaojin, 2004: 134).

Yoon'un (2006) ise 158 Doğu-Asyalı ve 160 Amerikalı üzerinde gerçekleştirdiği bir çalışmada Doğu-Asyalı bireylerin daha çok sosyal anlama ve yalnız oyun oynama şeklinde internet bağımlılığı tipolojisi göstermişlerdir. Ayrıca kültürel etkileşim ve kültüründen uzaklaşma tutumunun internet bağımlılığı ile pozitif yönde ilişkili olduğunu tespit etmiştir.

Mafé ve Blas'ın (2006) bazı İspanyol kullanıcılar üzerinde gerçekleştirdiği bir araştırmaya göre, İspanyol internet kullanıcıları orta seviyede internet bağımlılığı göstermektedir ve bağımlıların genellikle gençler ve yüksek eğitimli kişilerdir. Ayrıca internet bağımlılığı internet üzerinden alışverişte gönüllülüğe yön vermekte ve en önemli kanıtı da bilgi almak için internette araştırmalar yapmak olarak ifade edilmektedir.

Douglas ve diğerleri (2008) ve Widyanto ve Griffiths (2006)'e göre internet bağımlılığının 7 farklı türü vardır, bunlar; internet bağımlılığı (internet addiction), aşırı internet kullanımı (excessive internet use), dürtüsel internet kullanımı (compulsive internet use), problematik internet kullanımı (problematic internet use), patolojik internet kullanımı (pathological internet use), sanal gerçeklik bağımlılığı (cyberspace addiction) ve çevirim içi olma bağımlılığıdır (Akt: Thadani ve Cheung, 2011).

Diğer yandan sosyal medya bağımlılığı konusunda yürütülen çalışmalara değinmekte yarar vardır. Bu bağlamda, Bahk, Sheil, Jr. Rohm ve Lin (2010) 258 üniversite öğrencisi üzerinde yaptıkları çalışmada dijital medya bağımlılığı, ilişkiye dayalı oryantasyon ve demografik özelliklerin Facebook, MySpace gibi sosyal ağ sitelerinin kullanımını etkileyen potansiyel faktörler olup olmadığını araştırmışlardır. Araştırma bulgularına göre ilişkiye dayalı oryantasyon, aile, gezi vb fotoğrafları paylaşma ile pozitif ilişkilidir. Regresyon analizine göre yaş, sosyal medya kullanımının önemli ve negatif bir göstergesidir. Fakat dijital medya bağımlılığı ve toplam bilgisayar kullanımı bağımlılık ölçümü için pozitif önemli öngörülerdir. Yani ne kadar çok bilgisayar kullanımı, dijital medya bağımlılığı ve yaş olarak genç olunursa sosyal medyaya sitelerine katılım artmaktadır.

Valenzuela, Park ve Kee'nin (2008) 2603 web kullanıcısı üzerinde gerçekleştirdiği bir çalışmada, Facebook kullanım yoğunluğu ile öğrencilerin yaşam tatmini, sosyal güveni, sivil katılım ve siyasal katılım arasında yüksek oranda pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Thadani ve Cheung'a (2011) göre ise, sosyal medya bağımlılığı, bireydeki gerilimi yükselten tecrübeler veya sosyal paylaşım sitelerine girmeden önce uyarılma hisseden ve davranışı tamamlamayla beraber bir rahatlama hissi veren bir dürtü kontrol düzensizliği olarak tanımlanmıştır. Sosyal medya bağımlılığının internet bağımlılığının bir türü olduğu düşünülmektedir. Ayrıca geleneksel internet kullanımı ile günümüz internet teknolojileri arasında önemli miktarda sosyal etkileşim farkı vardır. Sosyal medya bağımlılığı ancak bu sitelerin sosyal boyutu analiz edilerek ortaya çıkarılabilir.

Thadani ve Cheung (2011)'a göre bu sosyal boyutu 7 maddede incelemek mümkündür:

1- Ruh hali değişimi; sosyal ağ kullanımı ile beraber ruh hali değişimi, rahatlama ve rahatsız olma gibi duygu durum değişikliklerinin kolaylıkla görülür olması.

2- Sosyal yarar; sosyal ağ sitesinden elde edilen sosyal yararlar.

3- Negatif sonuçlar; sosyal ağ sitelerinin kullanımı sonucu negatif sonuçlar.

4- Dürtü durum; çevrimiçi davranışları kontrol etme, azaltma ve bitirmede kontrol kaybı; sosyal ağ sitelerinde geçirdiği süre için suçluluk duyma.

5- Aşırı kullanım; çevrimiçi sosyal ağ sitelerini saatlerce kullanma ve zaman kontrolünü kaybetme.

6- Tekrar isteme; çevrimiçi sosyal ağlardan uzak kalmada zorluklar.

7- İnsanlar arası kontrol; çevrimiçi sosyal ağ sitelerinde diğer insanlarla etkileşime geçerken sosyal kontrolünün arttığını hissetme biçimi.

Türkiye'de ise konuyla ilgili oldukça yenidir. İnternet bağımlılığıyla ilgili söz konusu bazı çalışmalar ise; Işık, 2007; Ceyhan, Ceyhan ve Gürcan, 2007; Ceyhan, 2007; Çakır, Balta ve Horzum, 2008; Balcı ve Gülnar, 2009; Canan, 2010; Batıgün vd., 2010; Çakır, Ayas ve Horzum, 2011; Kılınç ve Doğan, 2014 araştırmalarıdır.

Daha ayrıntılı ele alınacak olunursa; Işık'ın (2007) Gazi Üniversitesinde 563 öğrenci üzerinde yaptığı bir araştırmada öğrencilerin en çok kullandıkları kitle iletişim aracı %41.2'lik bir oranla internet olarak tespit etmiştir. Medya bağımlılık teorisi bağlamından hareketle yürüttüğü çalışmasında, internet kullanma ile bağımlılık ilişkileri araştırılmıştır. Çalışmanın verilerine göre, öğrencilerin internete ülkesinde, dünyada olup bitenleri, kültürleri, olayları anlamak ve yorumlamak için internete yöneldikleri ("sosyal anlama") tespit dilmiştir. "Sosyal anlama" dışında bağımlılık ilişkilerine referans olan "oryantasyon" ve "oyun" faktörleri de öğrencilerin internet ile olan ilişkilerine rehberlik ettiği tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda, internet süreleri attıkça bağımlılık ilişkileri yoğunluğu da artmakta olduğu; erkeklerin kızlardan daha yoğun bağımlık ilişkileri geliştirdiği ortaya konmuştur.

Çakır Balta ve Horzum (2008) bilgisayara giriş dersini alan farklı bölümlerden 292 üniversite öğrencisi üzerinde yaptıkları araştırmaya göre, internette haftada 8 saatten fazla kalan öğrenciler ile 8 saatten az kalan öğrenciler arasında anlamlı bir fark olduğunu tespit etmişlerdir. Buna ilaveten öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümlerle internet bağımlılıkları arasında anlamlı fark tespit etmişlerdir.

Balcı ve Gülnar (2009) Selçuk Üniversitesinde 953 öğrenci üzerinde gerçekleştirdikleri araştırmada, öğrencilerin %23.2'sinin internet bağımlısı olduğunu ve internet bağımlısı olan öğrencilerle olmayanlar arasındaki en güçlü farkların internet kullanım süresi ve internete duyulan güven olduğunu tespit etmişlerdir.

Canan (2010), internet kullanma örüntüleri, üniversite öğrencileri arasında internet bağımlılığını araştırmak ve aşırı internet kullanımı ile sosyo-demografik özellikler arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmasında, Düzce Üniversitesinde öğrenim gören 18-27 yaş aralığındaki 1034 gence "İnternet Bağımlılığı Ölçeği" uygulayarak elde ettikleri verilere göre, öğrencilerin %9.7'si internet bağımlısı olduğu bulgulamıştır. Araştırmaya göre, internet bağımlılığının erkeklerde kızlara oranla daha yaygın olduğu; erkeklerin kızlardan daha fazla internet kullandıkları tespit edilmiştir.

Ayşegül Durak Batıgün, Nevin Kılıç, Ebru Akün ve Pelin Özgür (2010), Ankara ve İstanbul'daki üniversitelerde öğrenim gören 1198 üniversite öğrencisine "İnternet Bağımlılığı Ölçeği", "Beş Faktör Kişilik Ölçeği", Algılanan Sosyal Destek Ölçeği" ve "Kısa Semptom Envanteri" uyguladıkları araştırmada internetin kullanım amaçları ve internet bağımlılık durumlarını ortaya koymayı ve ayrıca internet bağımlılığı ile öğrencilerin kişisel özellikleri, psikolojik belirtiler ve sosyal destek arasındaki ilişkileri saptamayı amaçlamışlardır. Araştırmanın bulgularına göre ankete katılan öğrenciler günde ortalama 2.14 saat internet kullanmaktadır ve %18.89'luk bir dilim internet bağımlısı olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca araştırmaya göre, erkekler, kızlardan daha fazla internet bağımlısı oldukları; Üst sosyo-ekonomik düzeye (üst SED) sahip kişilerin, alt ve orta SED'e sahip kişilerden daha fazla internet bağımlısı oldukları bulgulanmıştır.

Çakır, Ayas ve Horzum (2011) 996 üniversite öğrencisi üzerinde gerçekleştirdikleri çalışmada, erkek öğrencilerin bayanlara göre internet ve bilgisayar oyunu bağımlılıklarının daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca erkek öğrenciler kız öğrencilere göre teknolojiyi daha kolay kullanabilmektedir ve bu nedenle erkeklerin bağımlılık düzeyi kızlara göre yüksektir. Araştırmanın bir diğer bulgusu ise internete erişim kolaylığı, internet kullanma becerileri ve internette geçirilen zaman internet bağımlılığına neden olmaktadır.

Kılınç ve Doğan (2014), Kayseri'de 352 ortaokul öğrencisi üzerinde yürüttüğü 2013 tarihli araştırmada, ortaokul öğrencilerinin %10,7'sinin internet bağımlısı; %11,7'sinin internet bağımlılığı riski taşıdığını tespit etmişlerdir. Diğer araştırmalara benzer biçimde bu araştırmaya göre de erkek öğrenciler, kız öğrencilere göre daha fazla bağımlılık riski taşımaktadırlar.

İnternet bağımlılığının yaygınlığıyla ilgili yürütülen araştırmalardan elde edilen bulgular ise aşağıda tablolaştırılmıştır (Alaçam, 2012: 17):

Tablo.1: İnternet Bağımlılığının Yaygınlığı İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Ülke	Örneklem	Yaygınlık	Çalışma
Çin	1618 lise öğrencisi	%10.8	Lam ve ark. (2009)
Tayvan	1162 ortaokul öğrencisi	%10.8	Ko ve ark.(2009)
Çin	3557 ilk yıl üniversite öğrencisi	%6.44	Ni ve ark.(2009)
Tayvan	2453 üniversite öğrencisi	%12.3	Yen ve ark.(2009)
Güney Kore	903 lise öğrencisi	%10.7	Park ve ark. (2008)
Yunanistan	2200 ergen	%8.2	Siomos ve ark (2008)
ABD	277 üniversite öğrencisi	%8.1	Morahan-Martin ve Schumaher (2000)
ABD	2513 erişkin	%0.3 - %0.7	Aboujaoude ve ark. (2005)
Kore	1553 lise öğrencisi	İB: % 1.6 MİB: %37.9	Kim ve ark. (2005)
Finlandiya	7229 ergen	Erkekler: %1.75 Kızlar: %1.4	Kaltiala-Heino ve ark (2004)
Norveç	3237 ergen	% 1.98 (erkek:%2.41,	Johansson ve Gotestam (2004)

		kız:%1.51)	
İtalya	275 lise öğrencisi	%5.4	Pallanti ve ark. (2006)
Türkiye	300 lise öğrencisi	MİB: %11.6	Canan ve ark. (2010)
Türkiye	3975 ergen	MİB: %7.6	Tahiroğlu ve ark. (2009)
Türkiye	1315 lise öğrencisi	İB: %1.2 MİB: %19.9	Canbaz ve ark. (2009)
Kuzey Kıbrıs	686 lise öğrencisi	%1.1	Bayraktar ve ark. (2008)
İB: İnternet bağımlılığı, **MİB**: Muhtemel internet bağımlılığı			

2. Yöntem ve Teknik

Araştırmanın Modeli

Üniversite öğrencilerinin internet kullanım eğilimleri ve internet bağımlılık düzeylerinin soruşturulduğu bu çalışma, alan taramasına (survey) dayanan betimleyici ve keşfedici bir araştırmadır. Çalışma kapsamında araştırmanın sorunu ve amacına uygun olarak oluşturulan soru ve hipotezler, çözümlenmesi için belirlenen birtakım ölçekler vasıtasıyla soruşturulacaktır. Soruşturma sonucu elde edilen veriler ise belirlenen istatistik teknikleriyle analiz edilip, yorumlanacaktır.

Araştırma Sorusu ve Hipotezleri

Günümüzde çocuk ve gençlerin yaşamlarında önemli bir yer tutan internet, kullanıcıları üzerinde bir yönüyle bağımlılık oluşturan bir olgu durumundadır. Özellikle de interneti kullanan ve daha da yoğun kullanan (bağımlılık düzeyinde) çocuk ve gençlerin, internetten etkilenmesi araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır. Bu bağlamda araştırma probleminin çözümüne yönelik şu sorulara cevap aranması planlanmaktadır:

1- Ortaokul ve lise öğrencilerinin gündelik yaşamlarında internet kullanım sıklığı nedir?

2- Ortaokul ve lise öğrenciler için internet bağımlılığı söz konusu mudur?

3- Ortaokul ve lise öğrencilerinin internet bağımlılığı üzerinde etkili faktörler nelerdir?

Buradaki birinci soru betimleyici ve profil ortaya çıkarıcı soru olduğundan hipotez oluşturulmayacaktır. Diğer iki soru içinse İnternet Bağımlılığı Ölçeğinden yola çıkarak; araştırmayı daha da derinleştirmek amacıyla (test edilmesi amacıyla) hipotezler kurulacaktır.

Araştırmanın temel hipotezleri şu şekilde sıralanmaktadır:

H1: Öğrencilerin internet bağımlılığı üzerinde internet kullanım süresi etkili bir faktördür. "internet kullanım süresi arttıkça, internet bağımlılığı da artmaktadır".

H2: Öğrencilerin çevrimiçi ve çevrimdışı oyun oynama süreleri internet bağımlılığında etkili bir faktördür. "interaktif oyun oynama süresi artıkça, internet bağımlılığı artmaktadır".

H3: Öğrenciler için etkili ve popüler olan bir sosyal medya aracı Facebook'un kullanımı, internet bağımlılığında etkili bir faktördür. "Facebook kullananların, kullanmayanlardan daha fazla internet bağımlısı olma olasılığı vardır".

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Sakarya İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı ortaokul ve liselerde öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise, tabakalı örneklem

tekniğine göre (sosyo-ekonomik düzey; cinsiyet; okul türü kotasına göre), evreni temsil etme düzeyi ölçütlerine göre belirlenmiştir. Evrenin (ortaokul ve lise öğrenci toplamı) 114.993 olduğu kabul edilmiş ve yüzde 95 güvenirlik düzeyine ve 0.05 örneklem hatasına göre örneklem büyüklüğü 383 olarak tespit edilmiştir. Ancak yanılma payı ve hatalı anketler düşünüldüğünden toplam 450 anket yapılmıştır. Hatalı anketlerin elenerek çıkarılması sonucu toplam 419 anket değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Üç ortaokul ve üç lise, farklı sosyo-ekonomik düzeye göre tabakalandırılarak seçilmiştir. Toplam altı okuldan seçilen öğrencilerin dağılımı aşağıdaki gibidir.

Tablo 1. Okullara Göre Örneklem Dağılımı

	Sayı	***Yüzde***
Ali Dilmen Ortaokulu	73	17,4
Nuri Bayar Ortaokulu	74	17,7
Adabilim Ortaokulu	82	19,6
Ortaokul Toplam	*229*	*54,7*
Adabilim Lisesi	37	8,8
Atatürk Lisesi	75	17,9
Erenler Anadolu Lisesi	78	18,6
Lise Toplam	*190*	*45,3*
Genel Toplam	**419**	**100,0**

Soru Formunun Tanıtılması

Araştırmanın amacına uygun olarak oluşturulan soru ve hipotezlerin çözümlenmesi amacıyla yürütülecek alan taramasında (survey) 419 öğrenciye uygulanan soru formu, üç ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, öğrencilerin medya ve internet kullanım alışkanlıklarını ortaya koymaya yönelik sorulardan oluşmaktadır. İkinci bölümde, internet bağımlılık düzeylerini ölçmek amacıyla *İnternet Bağımlılığı Ölçeği* yer almaktadır. Soru formunun üçüncü ve son bölümü ise, ortaokul ve lise öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerini içeren sorulardan meydana gelmektedir.

3. Bulgular

Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Tablo 2. Demografik Özellikler

	Sayı	***Yüzde***
Cinsiyet (414)		
Kız	197	47,6
Erkek	217	52,4
Yaş (s=413)	ort.=14,5 yaş	
10-12	79	19,2
13-18	328	79,3
19 +	6	1,5
Gelir (s=284)	ort.=3.388,90 TL	
Çok düşük gelir (en fazla 999 TL)	19	6,7
Düşük gelir (1000-1999 TL)	74	26,1
Normal gelir (2000-3999 TL)	130	45,8

Tablo 2. Demografik Özellikler		
	Sayı	***Yüzde***
Cinsiyet (414**)**		
Kız	197	47,6
Erkek	217	52,4
Yaş (s=413**)**	ort.=14,5 yaş	
10-12	79	19,2
13-18	328	79,3
İyi gelir (4000-5999)	33	11,6
Çok iyi gelir (6000 TL üzeri)	28	9,9

Ankete katılan lise ve ortaokul öğrencilerinin yüzde 47,6'sı kız; yüzde 52,4'ü ise erkek öğrencilerden oluşmaktadır.

Öğrencilerin yaş ortalaması 14,5'tir. Katılımcıların çoğunluğu (%79,3) 13-18 yaş aralığındaki ergenlerden oluşmakta; 19 yaş üzerindeki öğrenciler sadece yüzde 1,5 ve 10-12 yaş aralığındaki öğrenciler ise yüzde 19,2'tir.

Öğrencilerin ailelerinin ortalama aylık geliri 3.389 TL'dir. Geliri, asgari gelir diliminin altında olan aileler, yüzde 6,7'dir. Düşük gelirli ailelerin oranı, yüzde 26,1'dir. İyi ve çok iyi bir gelire (4000 TL üzeri) sahip olan aileler, yüzde 21,5'lik bir dilime sahiptir. Ailelerin yarıya yakını normal gelir dilimindedirler (2000-3999 TL).

Medya Takip Durumu

Tablo 3. Medya Türlerine Göre Takip Durumu

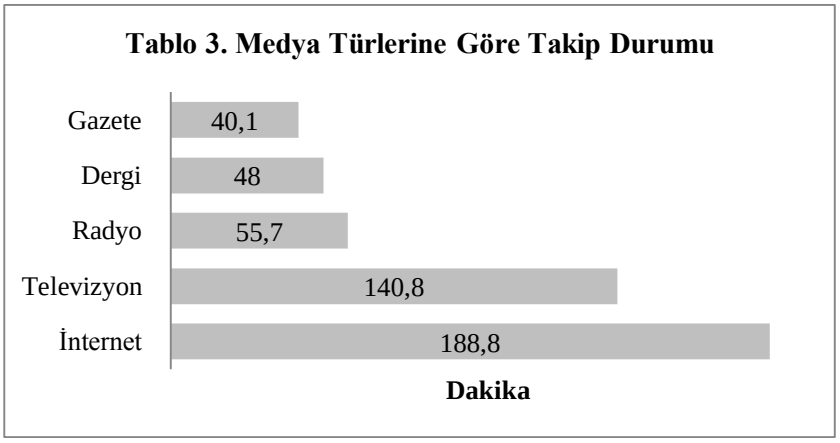

Ortaokul ve lise öğrencilerinin en sık takip ettikleri internettir. Bir diğer en sık takip ettikleri kitle iletişim aracı televizyondur. Üçüncü en sık takip ettikleri ise dergidir. Radyo dinleme ve gazete okuma en az gerçekleştirdikleri faaliyetlerdendir.

Öğrenciler, interneti ortalama 3 saatten fazla kullanmakta; televizyonu 2 saat 20 dakika seyretmekte; radyoyu ise 1 saate yakın dinlemektedirler. Dergi ortalama 48 dakika ve gazete ise 40 dakika okunmaktadır.

İnternet Kullanımı

Öğrencilerin yüzde 82'sinin evinde internet bağlantısı vardır. Sadece yüzde 18'inin evinde internet bağlantısı yoktur.

Tablo 4. Günlük İnternet Kullanımı

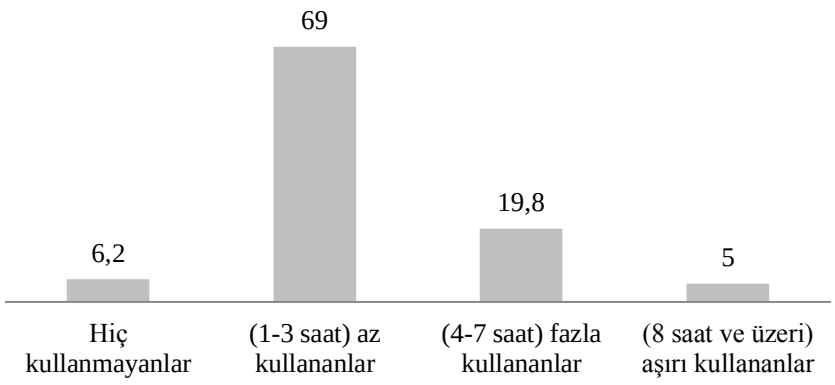

Öğrencilerin günlük internet kullanımına bakıldığında; öğrencilerin yüzde 93,8'i interneti her gün kullandığı görülmektedir. Yüzde 69'u günlük 1 ile 3 saat arası internete bağlanmaktadır. Yüzde 19,8'i ise 4 ile 7 saat arası internete bağlanmaktadır. 8 saatten fazla internete bağlananların oranı ise yüzde 5'tir.

Öğrenciler, günde ortalama 3,11 saat (3 saat 06 dakika) internete bağlanmaktadırlar.

Muhtemeldir ki internete çok bağlananlar, internet bağımlılığı riski taşıyanlardır. İnternet bağımlılığı aslında interneti çok kullanmakla ilgili değil; interneti hayatının asla vazgeçilmez çok önemli bir bağı yapmasından, hatta onsuz olduğunda diğer bağımlılık çeşitlerinin semptomlarını gösterir düzeyde aşırılık içermesiyle ilgilidir.

Tablo 5. Okul ve Cinsiyete Göre Günlük Ortalama İnternet Kullanımı (dk.)

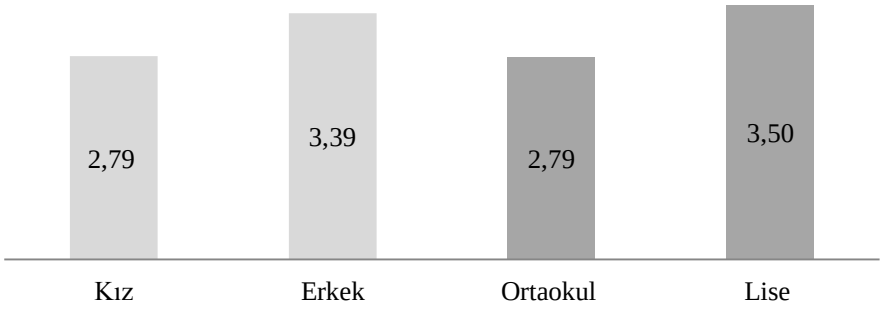

Erkekler, kız öğrencilerden daha fazla internete bağlanmaktadırlar. Kızlar, günde ortalama 2,79 saat (2 sa. 47 dk.) internete bağlanırken; erkek öğrenciler, günde ortalama 3,39 saat (3 sa. 23 dk.) internete bağlanmaktadırlar.

Lise öğrencileri, ortaokul öğrencilerinden daha fazla internete kullanmaktadır. Ortaokul öğrencileri, günde ortalama 2,79 saat (2 sa. 47 dk.) internete bağlanırken; liseliler, günde ortalama 3,50 saat (3 sa. 30 dk.) internete bağlanmaktadırlar.

İnternet Bağımlılığı

Tablo 6. İnternet Bağımlılığı Ölçeği

Maddeler	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sık sık	Her Zaman	Ortalama	Faktör
Boş zamanımı internete bağlanarak geçiririm.	19,2	18,9	21,1	19,9	20,9	3,0442	,596
İnternete bağlandığımda, planladığımdan fazla kalırım.	20,8	18,1	23,8	13,4	23,8	3,0124	,650
İnternete bağlandığımda kapatmam gerektiğini düşünüp "bir dakika daha" diyerek devam ederim.	32,0	18,0	15,8	15,8	18,5	2,7069	,683
İnternete bağlı olduğumda başkaları tarafından rahatsız edildiğimde sinirlenirim.	34,6	22,1	15,4	9,8	18,1	2,5490	,631
İnternette bağlanmayı çevremdeki gerçek kişilerle vakit geçirmeye tercih ederim.	37,6	17,0	18,2	11,3	16,0	2,5111	,438
İnternete bağlanmadığımda kendimi huzursuz hissederim.	37,3	20,5	17,8	10,4	14,1	2,4346	,621
Kendimi internete bağlanma zorunda hissederim.	42,0	18,9	14,7	10,8	13,5	2,3489	,765
Çevremdeki kişiler internette gezindiğim sürenin fazlalığından şikâyet eder.	39,7	23,2	14,0	10,3	12,8	2,3350	,666
İnternete birkaç gün dahi bağlanmama düşüncesi beni olumsuz etkiler.	45,3	19,0	12,3	10,8	12,6	2,2635	,706
Geç saatlere kadar internete bağlı kaldığım için uykusuz kalırım.	47,5	17,6	13,2	7,4	14,2	2,2304	,711
İnternete uzun süre bağlı kaldığım için, kendimi yorgun hissederim.	42,0	25,1	13,0	10,1	9,8	2,2064	,543
İnterneti hayatımdaki problemlerden kaçış yolu olarak görürüm.	48,5	20,3	11,4	6,9	12,9	2,1535	,754
Bilgisayar karşısında durmak fiziksel olarak beni olumsuz etkilemesine rağmen internete bağlı kalmak için buna katlanırım.	46,4	21,6	14,0	6,9	11,1	2,1450	,753
İnternete bağlı olmadığım zamanlarda tekrar bağlanana kadar kendimi huzursuz hissederim.	49,4	17,5	14,8	8,9	9,4	2,1136	,742
İnternete bağlanmak için yaptığım planları değiştiririm.	53,1	16,5	11,6	7,9	10,9	2,0691	,693
İnternete bağlı olmadığım zamanlarda bağlı olacağım anı hayal ederim.	55,4	13,4	12,9	6,9	11,4	2,0545	,660
İnternete bağlanmak için çevremdeki kişileri ihmal ederim.	47,4	23,5	14,6	6,4	8,1	2,0444	,711
İnternete bağlı olmadığım zamanlarda hayatın anlamsız olduğunu düşünürüm.	53,4	15,7	14,7	6,1	10,0	2,0368	,773
İnternete bağlanmak için işimi/dersimi ihmal ederim.	44,8	21,5	24,2	4,8	4,6	2,0291	,611
İnternete bağlanmak fikri olmaz ise hayattan zevk almam.	54,9	15,3	12,6	8,6	8,6	2,0074	,762
Yapmam gereken başka işler varken, önce e-postalarımı kontrol ederim.	56,4	17,0	9,9	5,9	10,8	1,9778	,548
İnternete uzun süre bağlı kaldığım için zaruri ihtiyaçlarımı (tuvalet, yemek yeme, banyo gibi) ertelediğim olur.	55,4	16,5	13,3	4,9	9,9	1,9729	,689

İnternet kullanımımı kontrol altına almak için başarısız girişimlerde bulunurum.	51,9	21,1	14,1	6,2	6,7	1,9479	,702
İnternette uzun süre bağlı kalmam uykusuz kalmama neden olduğu için derste/ işte uyuklarım.	61,4	15,3	9,9	5,7	7,7	1,8292	,632
İnternette bağlanmama izin vermedikleri için ailemle tartışırım.	57,9	20,2	10,1	5,7	6,2	1,8202	,741
İnternet kullanım sürem hakkında çevremdeki kişilere yanlış bilgi veririm.	65,0	15,0	7,6	4,4	7,9	1,7512	,642
Gece herkes uyurken internete bağlanabilmek için kalkarım.	70,0	10,1	6,1	6,4	7,4	1,7101	,624
İnternete bağlanarak uzun zaman harcadığım için okula/işe geç kalırım.	72,3	9,3	6,6	5,9	5,9	1,6373	,583

Extraction Method: Principal Component Analysis.

a. 1 components extracted.

KMO and Bartlett's Test	Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy	**,958**
	Sig.	**,000**

Component	Total%	of Variance	Cumulative %	Total%	of Variance	Cumulative %
1	12,566	44,878	44,878	12,566	**44,878**	44,878

Extraction Method: Principal Component Analysis.

İnternet bağımlılığı ölçeği 5'li Likert türü bir cevaplama sistemiyle uygulanmıştır. Buna göre ölçeğin cevap seçenekleri "Her zaman (5), Sık sık (4), Bazen (3), Nadiren (2) ve Hiçbir zaman (1)" şeklinde derecelendirilmiştir. İnternet bağımlılığı ölçeğinde 28 madde bulunmaktadır. Maddelerin internet bağımlılığı faktöründeki yük değerleri .543 ile .773 arasında değişmektedir. Toplam 28 madde ölçeğin toplam varyansının %44,87'sini açıklamaktadır. Ölçeğin güvenilirliği için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. İç tutarlılık testi sonuçlarında internet bağımlılığı ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı .95,8 olarak bulunmuştur. Ölçekten 28 ile 140 arasında puan alınabilmektedir. Ölçekten alınan puanlar arttıkça internet bağımlılığı düzeyi artmaktadır. Ölçekten 112 ile 140 puan arasında alanlar, internet bağımlısı olarak değerlendirilmiştir. 70 ile 111 arasında puan alanlar ise risk altındaki internet kullanıcılarını işaret etmektedir.

Tablo 7. İnternet Bağımlılık Durumu

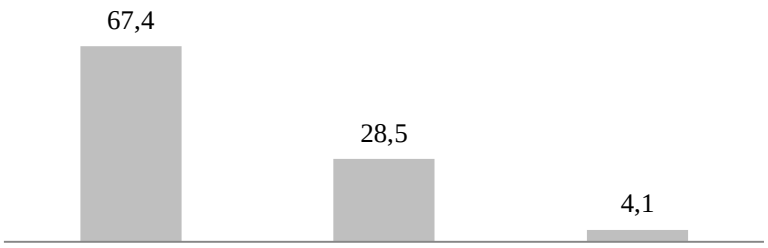

Sakarya'da ortaokul ve lise öğrencilerinin yüzde 4,1'i internet bağımlısıdır. Yüzde 28,5'i ise internet bağımlılığı riski taşımaktadır. Yüzde 67,4'ü ise ne internet bağımlısı ne de bağımlılık riski taşıyan gruptadır; öğrencilerin 3'te ikilik kısmı, normal internet kullanıcısıdır. Öğrencilerin üçte biri ise internet bağımlısı ve internet bağımlılık sınırındadır.

Tablo 8. Cinsiyete Göre İnternet Bağımlılığı

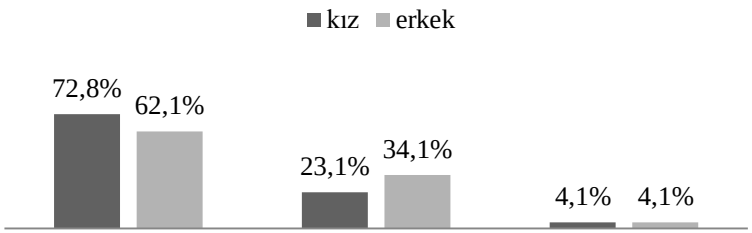

İnternet bağımlılık durumunu cinsiyete göre karşılaştırdığımızda; kızlar ve erkekler eşit düzeyde internet bağımlısı konumundadırlar. Ancak internet bağımlılığı sınırına yakın dolayısıyla internet bağımlılığı riski taşıyanlar ise kız ve erkek olmalarına göre farklılık göstermektedirler. Erkekler, kızlara göre daha çok internet bağımlılığı riski taşımaktadırlar.

Tablo 9. Okul Türüne Göre İnternet Bağımlılığı

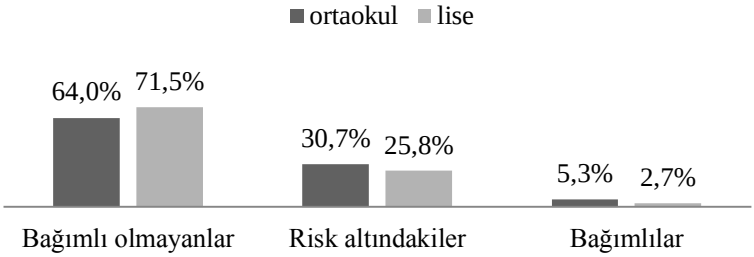

Ortaokul ve lise öğrencilerinde internet bağımlılığı açısından farklılık söz konusudur. Ortaokul öğrencileri, lise öğrencilerinden hem daha fazla internet bağımlısıdır hem de daha fazla internet bağımlılığı riski taşımaktadır. Toplamda ise ortaokul öğrencilerinin yüzde 36'sı internet bağımlısıdır ve internet bağımlılığı riski taşımaktadır; lise öğrencilerinin ise yüzde 28,5'i internet bağımlısıdır ve internet bağımlılığı riski taşımaktadır.

İnternet Bağımlılığını Etkileyen Faktörler (Çoklu Regresyon Analizi Bulguları)

İnternet bağımlılığını etkileyen faktörler nelerdir? İnternet kullanma süresi, internet bağımlılığında etkili midir? sorularını cevaplamak ve bağlantılı olarak internet bağımlılığında etkili diğer faktörlerin sıralamasını yapmak üzere Çoklu Regresyon Analizi uygulandı.

İnternet bağımlılığı üzerinde etkili muhtemel faktörler olarak; günlük internet kullanım süresi, günlük çevrimdışı ve çevrimiçi oyun oynama süresi ve sosyal medya (Facebook) kullanımı ve sahipliği, Regresyon Modeline dâhil edildi.

İnternet bağımlılığı ile; günlük ortalama internet kullanımı arasında [(r=,297); (p<,05)]; günlük ortalama interaktif oyun oynama arasında [(r=,268); (p<,05)]; Facebook kullanma arasında [(r=,158); (p<,05)] anlamlı ve pozitif bir korelasyon olduğu için Regresyon Modelimiz değerlendirmeye alınmıştır.

Hipotezleri test etmek üzere oluşturulan çoklu regresyon modeli genel olarak anlamlıdır (p<,05). Buna göre; internet bağımlılığı ile İnterneti günlük kullanım süresi; interaktif oyun oynama ve Facebook sahipliği arasında kurulan *regresyon modeli* anlamlıdır [(F=13,986); (p<,05)]. Kurulan model ise varyansın %12,1'ini açıklamaktadır (R^2=,121). Buna göre, kurulan modelin

açıklama gücünün zayıf-orta olduğu görülmektedir. Bu da sosyal bilimlerde bir olgunun birkaç nedene indirgenemeyecek ölçüde karmaşık ve sofistike olduğunu bize hatırlatmaktadır.

İnternet bağımlılığı üzerinde etkili olan faktörlerin etkisini ölçmeye yönelik oluşturulan Çoklu Regresyon Modelinin diğer verileri ise Tablo 10'da gösterilmektedir.

Tablo 10. Çoklu Regresyon Analizi Bulguları

Model		***B***	***Std. Hata***	***Std. Beta***	***t***	***Sig.***
1	**(Constant)**	1,641	,161		10,193	,000
	İnternet kullanım süresi	,057	,017	,209	3,385	,001
	İnteraktif oyun oynama süresi	,064	,026	,151	2,441	,015
	Facebook kullanma (kullanmamaya göre)	,363	,167	,118	2,179	,030
	R=,348 *R²=,121*		*F=13,986*		*p=,0001*	

Tablo 10'da internet bağımlılığını etkileyen faktörleri (değişkenleri) ortaya koymak üzere kullanılan regresyon analizi bulguları, kurulan regresyon modelinin anlamlı olduğu göstermektedir. Buna göre; internet kullanım süresi; çevrimiçi ve çevrimdışı interaktif oyun oynama ve Facebook kullanma (Facebook kullanmamaya göre) internet bağımlılığı üzerinde etkili olan faktörlerdir.

Regresyon Modeli bulgularına göre, başlangıçtaki her bir saatlik internet kullanmanın internet bağımlılığını ,057 puan artırdığı görülmektedir (B=,057). Buna göre *"İnternet kullanım süresi artıkça internet bağımlılığı artmaktadır"* hipotezi (*H1* hipotezi) doğrulanmıştır. İnternet kullanım süresi ile internet bağımlılığı arasında orta düzeyde doğrusal bir ilişki vardır ve internet kullanım süresi, internet bağımlılığını etkileyen (artıran) önemli bir faktördür.

Her bir saatlik interaktif oyun oynamanın, internet bağımlılığını ,064 puan artırdığı görülmektedir (B=,064). Buna göre, interaktif oyun oynama süresi ile internet bağımlılığı arasında orta düzeyde doğrusal bir ilişki vardır ve çevrimiçi-çevrimdışı interaktif oyun oynama süresi, internet bağımlılığını etkileyen (artıran) önemli bir faktördür. Dolayısıyla interaktif oyun oynama süresi arttıkça, internet bağımlısı olma olasılığı artmaktadır. (*H2* hipotezi doğrulanmıştır: "*interaktif oyun oynama süresi artıkça, internet bağımlılığı artmaktadır*").

Facebook kullananlar, Facebook kullanmayanlara göre internet bağımlılığını ,363 puan artırdığı görülmektedir (B=,363). Buna göre, Facebook kullanımı ile internet bağımlılığı arasında düşük düzeyde doğrusal bir ilişki vardır ve Facebook kullanımı, internet bağımlılığını etkileyen (artıran) önemli bir faktördür. Dolayısıyla Facebook kullanımı, internet bağımlısı olma olasılığı artmaktadır. (*H3* hipotezi doğrulanmıştır: "*Facebook kullananların, kullanmayanlardan daha fazla internet bağımlısı olma olasılığı vardır*").

Buraya kadar, Regresyon analizi ile internet bağımlılığını etkileyen faktörler ortaya çıkarıldı. İkinci aşamada internet bağımlılığını etkileyen bu faktörlerin etki dereceleri (sıralaması) ve etki güçleri ortaya konulacaktır. Etki dereceleri ve etki gücü içinse regresyon analizi formülü kullanılacaktır.

Buna göre;

$Y = \beta_0 + \beta_1 . X_1 + \beta_2 . X_2 . \beta_3 . X_3 + \varepsilon$ formülü dikkate alınarak aşağıdaki denklem kurulmuştur:

Y (İnternet bağımlılığı) = 1,641 + ,057 (internet) + ,064 (oyun) + ,363 (facebook) + ,161

(,001) (,015) (,030)

[,209] [,151] [,118]

En etkiliden başlamak üzere sırasıyla internet kullanım süresi (,209), çevrimiçi ya da çevrimdışı interaktif oyun oynama (,151) ve Facebook kullanımı (,118) internet bağımlılığı üzerinde etkili faktörlerdir.

Sonuç ve Değerlendirme

Sakarya'da Ortaokul ve Lise Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı adını taşıyan; ortaokul ve liselerde öğrenim gören öğrencilerin internet kullanım alışkanlıklarını ve internet bağımlılığını konu edinen araştırma, 2013 yılı Nisan ve Mayıs aylarında Sakarya'da 229 ortaokul ve 190 lise toplam 419 kız ve erkek öğrenciye uygulandı ve şu sonuçlara ulaşıldı:

İnternet en sık kullandıkları kitle iletişim aracıdır. Televizyon seyretme ikinci sıradadır. Radyo dinleme ise en sık kullandıkları üçüncü iletişim aracıdır. Özellikle akıllı telefonlarla her üç kullanım, oranlarını daha da artırmakta; özellikle internet ve sosyal medya gençlerin yaşamının ayrılmaz bir parçası durumundadır.

Sakarya'da ortaokul ve lise öğrencilerinin *üçte iki*lik kısmı, *normal* internet kullanıcısıdır. Öğrencilerin *üçte biri* ise *internet bağımlısı* (%4,1'i) ve internet *bağımlılık riski* (%28,5'i) sınırındadır. Erkekler ve ortaokul öğrencileri, kızlara ve liselilere göre daha çok internet bağımlılığı riski taşımaktadırlar.

İnternet bağımlılığını etkileyen faktörler nelerdir? İnternet kullanma süresi, internet bağımlılığında etkili midir? sorularını cevaplamak ve bağlantılı olarak internet bağımlılığında etkili diğer faktörlerin sıralamasını yapmak üzere Çoklu Regresyon Modeli kuruldu. Buna göre;

İnternet bağımlılığı ile internet kullanım süresi; interaktif oyun oynama süresi ve Facebook kullanımı arasında orta düzeyde doğrusal bir ilişki olduğu tespit edilmiş; ayrıca internet kullanım süresinin, çevrimiçi-çevrimdışı interaktif oyun oynama süresinin ve Facebook kullanımının internet bağımlılığını etkileyen (artıran) önemli bir faktör olduğu tespit edilmiştir. İnternet bağımlılığını etkileyen faktörlerin en etkilisi internet kullanım süresidir. Diğer ikisi ise sırasıyla çevrimiçi ya da çevrimdışı interaktif oyun oynama ve Facebook kullanımıdır.

Bu bulgularla ulaşılan en temel sonuç; geleceğin yetişkinleri olacak okul çağındaki çocuk ve ergenler (gençler) için internet, artık yaşamlarının ayrılmaz bir parçası haline gelmiş; gündelik yaşamlarında en merkezi iletişim aracı konumuna ulaşmıştır. Ergenlerin üçte biri, internet bağımlılığı riski taşımakta ya da internet bağımlısı konumundadırlar. Çocuk ve ergenlerdeki internetin problemli kullanımı (ve/ya internet bağımlılığı) günümüzün en önemli sosyal sorunlarından birini oluşturmakta olduğu muhakkaktır. Anne-babalar olarak, eğitimciler olarak, akademisyenler olarak, politikacılar olarak, sivil toplum olarak ve de ülkenin geleceği konusunda tedirginlik duyan sade vatandaşlar olarak hepimiz, bu sorunun çözümü konusunda sorumluluklara/yükümlülüklere sahibiz.

KAYNAKÇA

ALAÇAM, H. (2012), Denizli Bölgesi Üniversite Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığının Görülme Sıklığı ve Yetişkin Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu İle İlişkisi, Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi, Uzmanlık Tezi, Denizli.

ANDERSON, KJ. (2001), Internet Use Among College Students: An Exploratory Study, Journal Of American College Health, 50 (1).

BAHK, C. M., SHEIL, A., ROHM JR., C.P. ve LIN, F. (2010), Digital Media Dependency, Relational Orientation and Social Networking Among College Students, Communication of the IIMA, Cilt 10, Sayı 3.

BALCI, Ş. ve GÜLNAR, B. (2009), Üniversite Öğrencileri Arasında İnternet Bağımlılığı ve İnternet Bağımlılarının Profili, Selçuk İletişim, 6 (1).

BALTA, Ö. Ç. ve HORZUM, M. B. (2008), Web Tabanlı Öğretim Ortamındaki Öğrencilerin İnternet Bağımlılığını Etkileyen Faktörler, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 41.

BATIGÜN, A. D., KILIÇ, N., AKÜN, E. ve ÖZGÜR, P. (2010), İnternet Bağımlılığı: Kişilik Özellikleri, Psikolojik Belirtiler, Sosyal Destek ve İlişkili Bazı Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından Bir İnceleme, TÜBİTAK Projesi.

BLOCK, JJ. (2007), Prevalence Underestimated in Problematic Internet Use Study [Letter], CNS Spectr., 12: 14.

CANAN, F. (2010), Üniversite Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı, Disosiyatif Belirtiler ve Sosyodemografik Özellikler Arasındaki İlişkiler, Tıpta Uzmanlık Tezi, Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi, Düzce.

CASTELLS, M. (2008), Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür, Cilt 1: Ağ Toplumunun Yükselişi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

CEYHAN, A.A. (2007), Comparison of Turkish Problematic and Non-Problematic Internet Users, 6th WSEAS International Conference on Education and Educational Technology (EDU'07) Venice, Italy, November 21-23.

CEYHAN, A.A. ve CEYHAN, E., (2009), Ergenlerde Problemli İnternet Kullanım Ölçeği (PİKÖ-E) Geliştirme Çalışmaları, X. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, 21-23 Ekim 2009, Çukurova Üniversitesi, 42. (Özet).

CEYHAN, E., CEYHAN, A.A. ve GÜRCAN, A., (2007), Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği'nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları [The Validity and Reliability of the Problematic Internet Usage Scale] Educational Sciences: Theory & Practice [Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri-KUYEB Dergisi], 7 (1).

ÇAKIR BALTA, Ö. ve HORZUM M.B. (2008), Web Tabanlı Öğretim Ortamındaki Öğrencilerin İnternet Bağımlılığını Etkileyen Faktörler, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt: 411.

ÇAKIR, Ö., AYAS, T. ve HORZUM, M.B. (2011), Ergenler için Bilgisayar Bağımlılığı Ölçeği, Kastamonu Eğitim Dergisi, 19 (2).

DOUGLAS, A.C vd. (2008), Internet Addiction: Meta-Synthesis of Qualitative Research for the Decade 1996–2006, Computers in Human Behavior, 24.

GOLDBERG, I. (1996/1998), Goldberg's Message, Erişim: 09.04.2015, http://users.rider.edu/~suler/psycyber/supportgp.html.

GREENFIELD, DN. (1999), Psychological Characteristics Of Compulsive Internet Use: A Preliminary Analysis, Cyberpsychol Behav., 2, 403-412.

http://wikipedia.org/, Erişim: 09.04.2015.

http://www.internetworldstats.com/stats.htm, Erişim: 09.04.2015.

IŞIK, U. (2007), Medya Bağımlılığı Teorisi Doğrultusunda İnternet Kullanımının Etkileri ve İnternet Bağımlılığı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

İNAN, A. (2010), İlköğretim II. Kademe ve Lise Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

KILINÇ, M. ve DOĞAN, A. (2014), Ortaokul 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı ile Biliş Üstü Farkındalıklarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, Turkish Studies, Cilt 9/5 Bahar.

MAFÉ, C.R. ve BLAS, S. S. (2006), Explaining Internet Dependency, Internet Research, Cilt 16, Sayı 4.

MORAHAN-MARTIN, J. ve SCHUMACHER, P. (2000), Incidence And Correlates Of Pathological Internet Use Among College Students, Comp. Human Behav., 16, 13-29.

PRATARELLI, M.E., BROWNE, B.L. ve JONHSON, K. (1999), The Bits and Bytes of Computer/Internet Addiction: A Factor Analytic Approach, Behavior Research Methods, 31 (2).

SCHERER, K. (1997), College Life On-Line: Healthy And Unhealthy Internet Use, JCSD, 38, 655-665.

THADANI, D.R. ve CHEUNG, C.M.K. (2011), Online Social Network Dependency: Theorical Development and Testing of Competing Models, HICSS, 2011, 44th Hawaii International Conference on System Sciences, Hawaii.

TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU (2014), Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2014 Raporu, Ankara.

VALENZUELA, S., PARK, N. ve KEE, K. F. (2008), Is There Social Capital in a Social Network Site? Facebook Use and College Students' Life Satisfaction, Trust and Participation, Journal of Computer-Mediated Communication, Cilt 14, Sayı 4.

WIDYANTO, L. ve GRIFFITHS, M. (2006), Internet Addiction: A Critical Review, International Journal of Mental Health and Addiction, Cilt 4, Sayı 1.

YALÇIN, C. (2003), Sosyolojik Bir Bakış Açısıyla İnternet, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 27 (1).

YOON, H.J. (2006), A Study of Individual Internet Dependency As An Extension of Social Support. Unpublished Master's Thesis, University of Missouri-Columbia.

YOUNG, K.S. (1996), Internet Addiction: The Emergence of A New Clinical Disorder. Paper presented at the 104th annual meeting of the American Psychological Association, August 11, 1996. Toronto, Canada.

YOUNG, K.S. (1998), Internet Addiction: The Emergence of New Clinical Disorder, CyberPsychology & Behavior, 1 (3).

YOUNG, K.S. (2004), Internet Addiction: A New Clinical Phenomenon and its Concequences, Behavior, 48.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

TAYLAN, H.H., IŞIK, M., Sakarya'da Ortaokul ve Lise Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı, ***Turkish Studies*** - *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/6 Spring 2015, p. 855-874, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8286, ANKARA-TURKEY

View publication stats